

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

KREDİTLƏŞMƏ FƏALİYYƏTİNƏ DAİR SORĞUNUN NƏTİCƏLƏRİ

I rüb

2024

MALİYYƏ SABİTLİYİ DEPARTAMENTİ

ABREVIATURALAR

İKZF - İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu

KOS – Kiçik və orta sahibkarlıq

MKOS – Mikro, kiçik və orta sahibkarlıq

Mündəricat

Giriş	1
Sorğu nəticələrinin xülasəsi	2
Sahələr üzrə kreditlərin təhlili	3
Biznes kreditləri.....	3
İpoteka kreditləri.....	5
İstehlak kreditləri	7

Giriş

Sorğunun məqsədi bank sektorunun kreditləşmə fəaliyyətinin monitorinqi və təhlili, maliyyə sabitliyinə təhdidlərin erkən rejimdə aşkarlanması, qiymətləndirilməsi və müvafiq prudensial siyasətin müəyyən edilməsi, habelə maliyyə sektoru iştirakçılarının müvafiq trendlər barədə məlumatlandırılmasıdır. Sorğu biznes, istehlak və ipoteka kreditləşməsinə dair tələb və təklif amillərinin qiymətləndirilməsi, o cümlədən, bankların risklərinin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsini əhatə edir:

- kredit standartlarında (siyasətində) dəyişikliklərin dinamikası;
- kredit standartlarının dinamikasına təsir edən amillər;
- kredit tələbində dəyişikliklərin dinamikası;

Sorğu keyfiyyət xarakterli suallardan ibarətdir və cavablandırılması kəmiyyət qiymətləndirməsi tələb etmir. Sorğunun nəticələrinin kəmiyyət vahidlərinə çevrilməsi üçün balans statistikasından istifadə edilir. İndeks mənfi 100%-dən müsbət 100%-ə qədər dəyişir. Müsbət 100% indeks respondentlərin 100%-nin trenddə əhəmiyyətli yumşalma və ya artım, mənfi 100% indeks isə respondentlərin 100%-nin əhəmiyyətli dərəcədə sərtləşmə və ya azalma müşahidə etdiyini göstərir. İndeks 0% olduqda isə əvvəlki rüblə müqayisədə trendin dəyişmədiyini bildirir. İndeks hesablanarkən, müvafiq kredit portfelinə payından asılı olaraq bankların cavablarına çəki verilmişdir. Sorğunun respondentləri bankların baş kredit inzibatçısı və yaxud İdarə Heyətinin müvafiq sahə üzrə kuratorlarıdır.

Sorğu 2022-ci ilin I rübündən etibarən rüblük əsasda keçirilir. Cari hesabat 2024-cü ilin I rübü üzrə sorğunun nəticələrini əks etdirir. Hesabatda təqdim olunan gözləntilər Azərbaycan Mərkəzi Bankının gözləntilərini deyil, yalnız kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğunun respondentlərinin (bankların) kreditləşmənin cari və gələcək tendensiyası ilə bağlı qiymətləndirmələrini əks etdirir.

Sorğu nəticələrinin xülasəsi

2024-cü ilin I rübü üzrə sorğu nəticələrinə əsasən cəmi biznes kreditləri üzrə kredit standartlarında dəyişiklik olmasa da, mikro sahibkarlıq subyektləri üzrə standartlarda yumşalma nəzərə çarpmışdır. Sorğuda iştirak edən banklar növbəti rübdə də MKOS subyektləri üzrə kredit standartlarında yumşalmanın davam edəcəyini gözlədiklərini bildirmişlər. Cari rübdə biznes kreditlərinə tələb azalmışdır. Banklar növbəti rübdə sektorda biznes kreditlərinə tələbdə artım olacağı qənaətinədəirlər.

Sorğu nəticələrinə əsasən ötən rübdə olduğu kimi ipoteka kreditləri üzrə standartlarda sərtləşmə olmuşdur. İpoteka kreditləri üzrə standartlarda sərtləşmə həm daxili ipoteka kreditlərində, həm də İKZF hesabına verilən kreditlərdə müşahidə edilmişdir. Banklar ipoteka kreditlərinə tələbin azaldığını bildirmişlər. Tələbdə azalma əsasən daxili ipoteka ilə verilən kreditlər üzrə olmuşdur. Banklar növbəti rübdə ipoteka kreditləri üzrə kredit standartlarında yumşalma və kredit tələbində artım olacağını gözləyirlər.

Sorğu nəticələrinə əsasən 2024-cü ilin I rübündə cəmi istehlak kreditləri üzrə kredit standartlarında dəyişiklik müşahidə edilməmişdir. Sektorda istehlak kreditləri üzrə tələbdə artım tempi səngisə də, yüksək olaraq qalmaqdadır. Banklar növbəti rübdə istehlak kreditləri üzrə standartlarda yumşalma, tələbdə isə artımın davam edəcəyi qənaətinədəirlər.

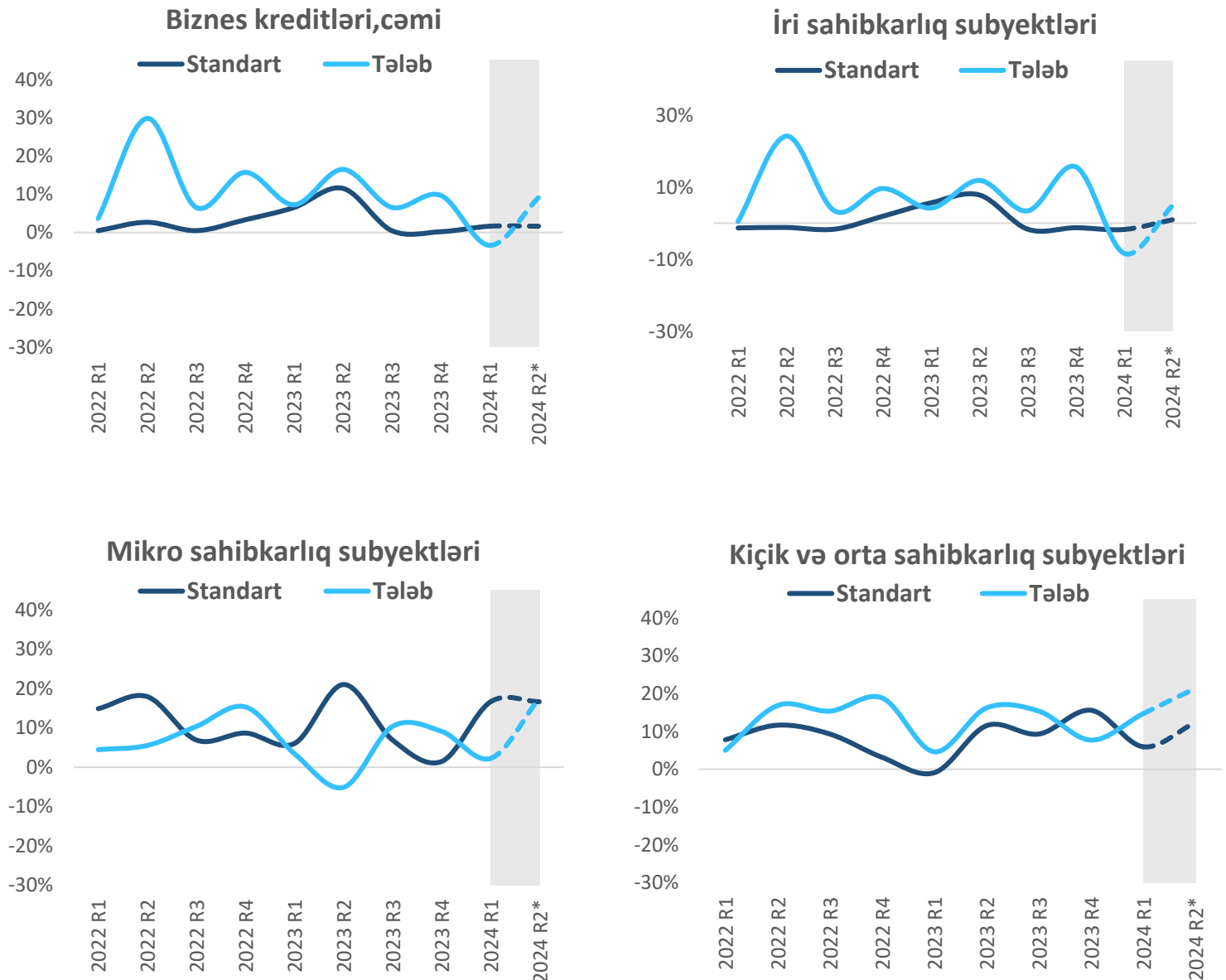
Sahələr üzrə kreditlərin təhlili

Biznes Kreditləri

2024-cü ilin I rübündə banklar tərəfindən mikro sahibkarlıq subyektlərinə verilən biznes kreditləri üzrə standartlar yumşadılmışdır. Əvvəlki rüblə müqayisədə kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə verilən kreditlər üzrə standartlarda yumşalma tempi azalmış, iri sahibkarlıq subyektlərinə verilən kreditlər üzrə standartlarda isə dəyişiklik müşahidə edilməmişdir. Sorğuya əsasən banklar tərəfindən növbəti rübdə MKOS subyektlərinə kreditlər üzrə standartlarda yumşalmanın davam edəcəyi, iri sahibkarlıq subyektlərinə kreditlər üzrə standartlarda dəyişiklik olmaması gözlənilir.

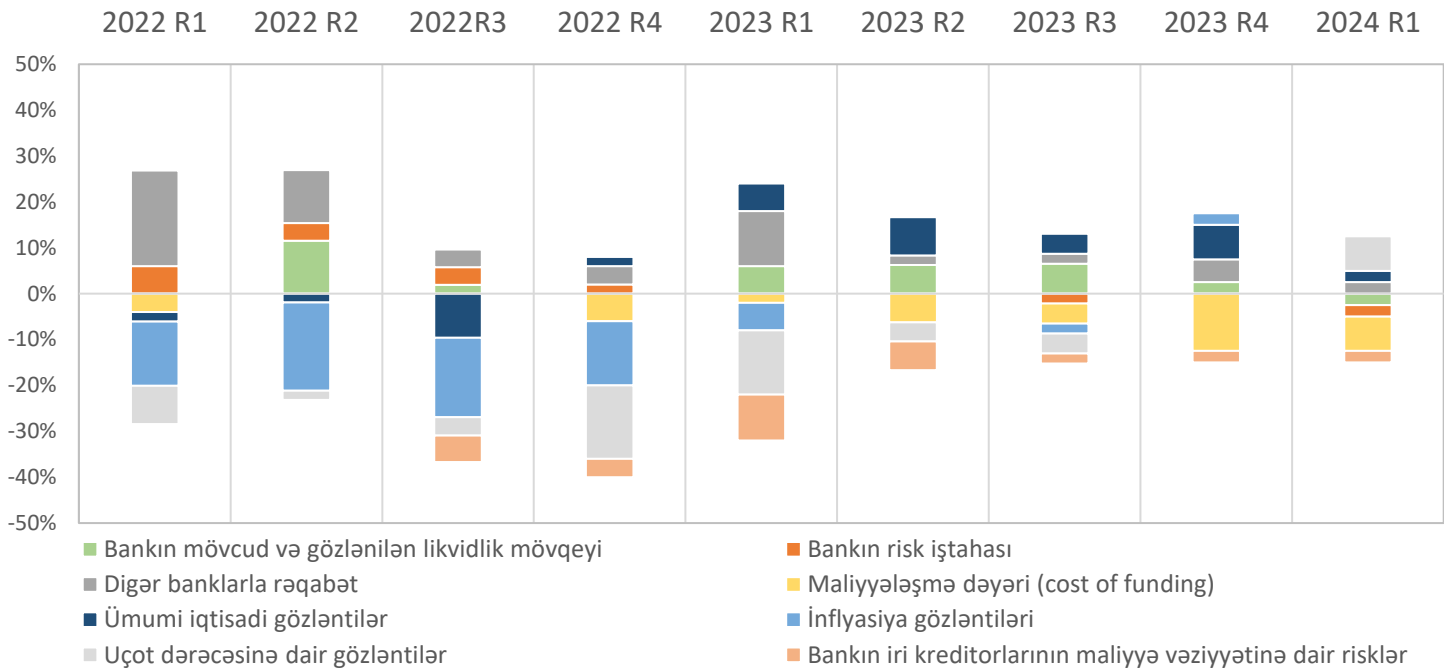
Qrafik 1. Biznes kreditləri üzrə standart və tələb dəyişikliyi

Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə

Sorğu nəticələrinə əsasən əvvəlki rüblə müqayisədə mikro və iri sahibkarlıq subyektləri üzrə kredit tələbi azalmış, kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri üzrə kredit tələbi artmışdır. Banklar 2024-cü ilin II rübündə biznes kreditlərinə tələbdə artım gözləyirlər.

Qrafik 2. Biznes kreditləri üzrə kredit standartlarına

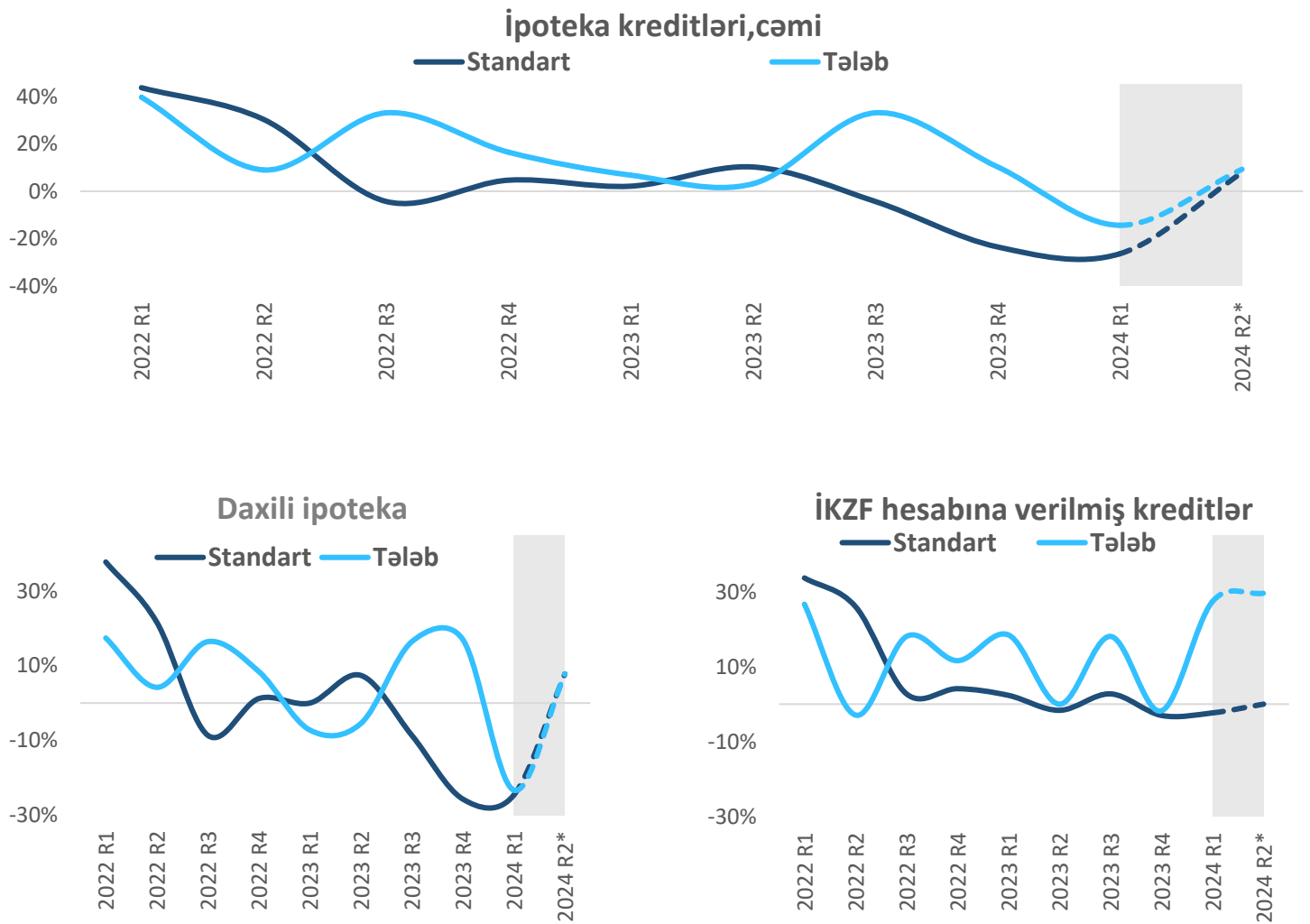
2024-cü ilin ilk rübündə biznes kreditləri üzrə standartlara sərtləşdirici təsir edən amillər bankların maliyyələşmə dəyəri, likvidlik mövqeyi, bankın risk iştahası və iri kreditorlarının maliyyə vəziyyətinə dair risklər olmuşdur. Biznes kreditləri üzrə standartlara yumşaldıcı təsir edən faktorlar isə digər banklarla rəqabət, ümumi iqtisadi gözləntilər və uçot faiz dərəcəsinə dair gözləntilər olmuşdur.

İpoteka kreditləri

Kredit fəaliyyətinə dair sorğunun 2024-cü il I rüb üzrə nəticələrinə əsasən həm daxili, həm də İKZF hesabına verilmiş ipoteka kreditləri üzrə standartlarda sərtləşmə davam etmişdir. Banklar növbəti rüb ərzində daxili ipoteka ilə verilən kreditlər üzrə standartlarda yumşalma, İKZF hesabına veriləcək kreditlərdə isə dəyişiklik olmayacağını gözləyirlər.

Qrafik 3. İpoteka kreditləri üzrə standart və tələb dəyişikliyi

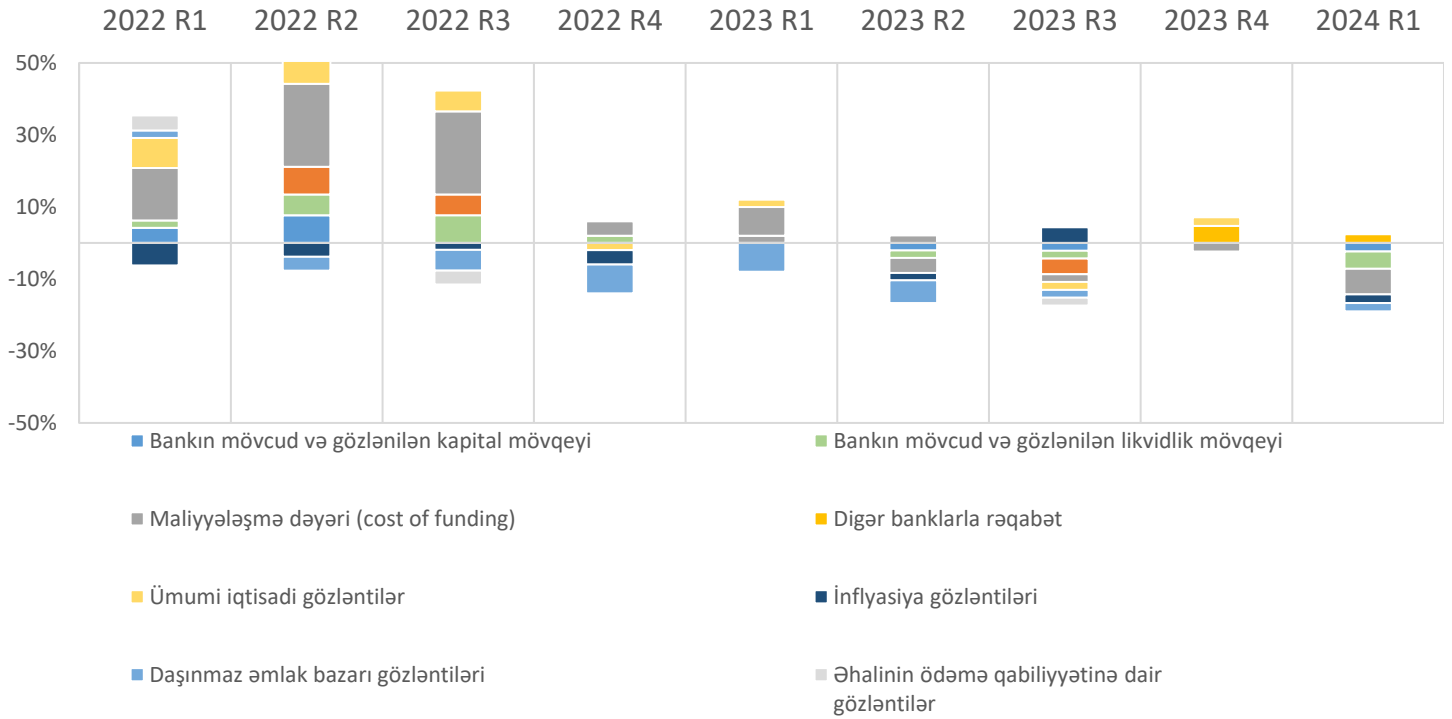
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

2024-cü ilin ilk rübündə cəmi ipoteka kreditləri üzrə tələb azalmışdır. Belə ki, bankların İKZF hesabına verilmiş ipoteka kreditləri üzrə kredit tələbində artım müşahidə edilse də, daxili ipoteka kreditləri üzrə kredit tələbində azalma olmuşdur. İKZF tərəfindən 2024-cü il ərzində ipoteka kreditləşməsi prosesinin davam etdirilməsi məqsədilə müvəkkil banklara ipoteka kreditlərinin, o cümlədən güzəştli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün limitlər ayrılması fonunda banklar 2024-cü ilin II rübündə ipoteka kreditlərinə, xüsusilə də İKZF hesabına verilən kreditlərə tələbin artacağını proqnozlaşdırırlar.

Qrafik 4. İpoteka kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Biznes kreditlərində olduğu kimi ipoteka kreditlərində də bankların likvidlik mövqeyi və maliyyələşmə dəyəri kredit standartlarına sərtləşdirici təsir göstərən faktorlar olmuşdur. Sorğu nəticələrinə əsasən digər banklarla rəqabət ipoteka kreditləri üzrə standartlara yumşaldıcı təsir etmişdir. Ümumilikdə, sorğu nəticələrinə əsasən rüb ərzində bank spesifik faktorların kredit standartlarına təsiri artmış, makroiqtisadi göstəricilərin təsiri isə aşağı olmuşdur.

İstehlak kreditləri

Sorğunun nəticələrinə əsasən 2024-cü ilin I rübündə cəmi istehlak kreditləri üzrə kredit standartlarında dəyişiklik müşahidə edilməsə də, əməkhaqqı kreditləri və məişət avadanlıqlarının alınması üzrə kredit standartlarında yumşalma müşahidə edilmişdir. Əvvəlki rüblə müqayisədə kredit kartları üzrə kredit standartlarında isə sərtləşmə nəzərə çarpmışdır. Banklar 2024-cü ilin II rübündə kredit kartları istisna olmaqla, istehlak kreditləri üzrə standartlarda yumşalma proqnoz edirlər.

Qrafik 5. İstehlak kreditləri üzrə standart və tələb dəyişikliyi

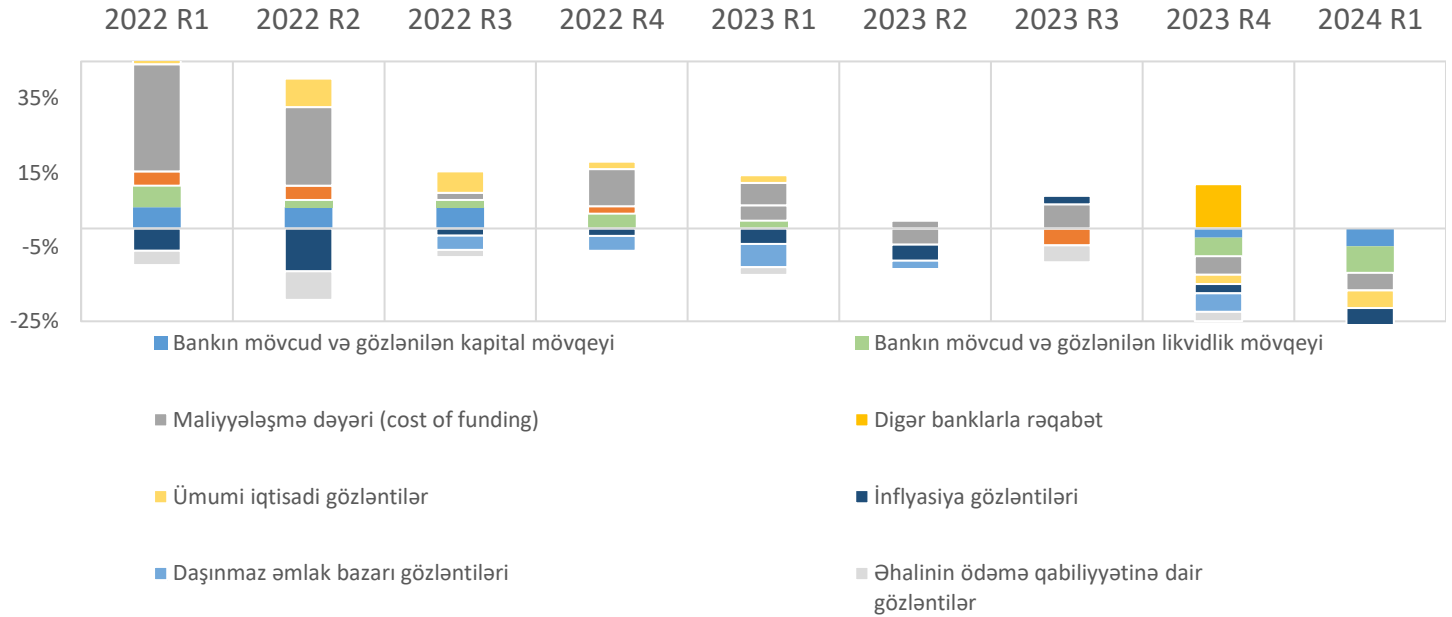
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Sorğu nəticələrinə əsasən istehlak kreditlərinə tələb artsa da, əvvəlki rüblə müqayisədə artım tempində səngimə müşahidə edilir. Tələbdə artım istehlak kreditlərinin bütün sahələri üzrə nəzərə çarpmışdır. Banklar 2024-cü ilin II rübündə istehlak kreditlərinə tələbdə artımın davam edəcəyi qənaətinədəirlər.

Qrafik 6. *İstehlak kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar*

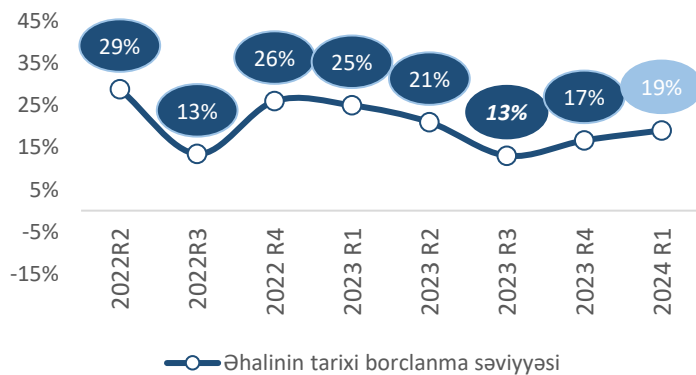
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

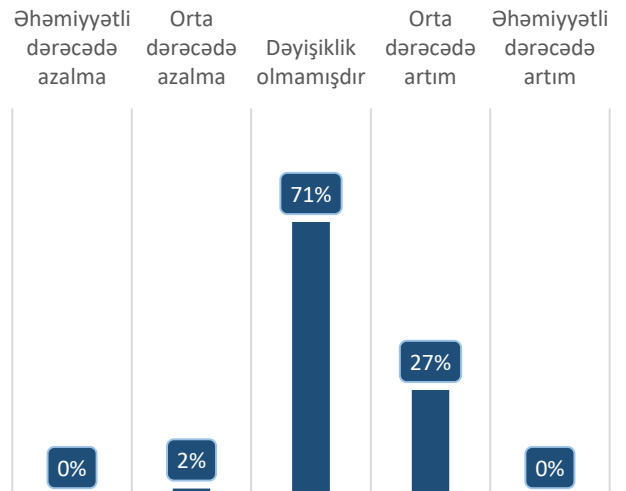
Sorğu nəticələrinə əsasən ipoteka kreditlərində olduğu kimi bankların likvidlik və kapital mövqeyi mövqeyi və maliyyələşmə dəyəri kredit standartlarına sərtləşdirici təsir etmişdir. Həmçinin makroiqtisadi gözləntilər də kredit standartlarına sərtləşdirici təsir etmişdir. Kredit standartlarına təsir göstərən ən sərtləşdirici faktor mövcud və gözlənilən likvidlik mövqeyi olmuşdur.

Qrafik 7. *Əhalinin borclanma səviyyəsi üzrə diffuziya indeksi*

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 8. *Son rüb ərzində əhalinin borclanma səviyyəsində dəyişikliklər*

Kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğunun cari ilin I rüb üzrə nəticələrinə əsasən əhəlinin borclanma səviyyəsində ciddi artım müşahidə edilməmişdir. Belə ki, respondent bankların 71%-i əhəlinin borclanma səviyyəsində dəyişiklik olmadığını, 27%-i isə orta dərəcədə artım olduğunu bildirmişdir. Əhəlinin borclanma səviyyəsi üzrə uzunmüddətli diffuziya indeksi 2024-cü ilin son rübündə 2 f.b artaraq 19% təşkil etmişdir.